

BABEL

Maart
2019
Jaargang 27
Nummer 6

ECOTOERISME:
REIZEN ZONDER
SCHULDGEVOEL?

ZWELGEN ALS
ANTWOORD OP
MODERNE STRESS-
PROBLEMATIEK

EEN HISTORISCHE
KIJK OP **DE AMSTEL**

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

FACULTEIT DER GEESTESWETENSCHAPPEN

Krokuskriebels

Het studiejaar zit alweer een tijdje in de tweede helft en nu ook de koude wintermaanden voorbij lijken te zijn, voelt het alsof de zomervakantie niet ver weg meer is. Natuurlijk, als we de dagen daadwerkelijk zouden tellen, hebben we nog wel even te gaan. Maar dit is een gevoelskwestie. Maanden, dagen en minuten zijn slechts getallen die schril afsteken bij de kleurige krokusknoppen die bij een goede blik op het gras toch echt weer te zien zijn.

We laten onze gedachten daarom graag even naar de toekomst reizen, terwijl ons lichaam nog achter het bureau zit en bezig is met een scriptie of een stageopdracht. Misschien nemen we tussendoor even snel een kijkje op de website van een of ander reisbureau. Want bij vakantie hoort natuurlijk een verre bestemming. Het liefst een waar we nog niet eerder zijn geweest. Toch knaagt er iets bij deze bezigheid. Want ver reizen, betekent ook ver vliegen. En met de klimaatmarsen en de daarbij behorende voornemens nog vers in het geheugen, sluiten we de tabbladen met hagelwitte stranden en lachende surfgozers maar weer af.

Het lijkt een onverenigbaar dilemma van de twee hoofdidealen van onze generatie. Aan de ene kant veel van de wereld willen zien, maar aan de andere kant diezelfde wereld ook niet nog zwaarder willen belasten. *Babel* ontdekte deze maand dat er wel wat opties zijn. Zo kun je op de ecotoeristische route gaan en ervoor zorgen dat de plek waar je verblijft rekening houdt met milieu. Of het vliegtuig inwisselen voor de trein. Daarmee zal je de reistijd wat langer moet uittrekken dan je gewend bent. Maar het scheelt wel voor de aarde.

Uiteraard kan je er ook voor kiezen om thuis te blijven. Ons eigen Amsterdam heeft immers net zoveel te bieden. Zo keken wij voor dit nummer eens wat aandachtiger naar de Amstel, en dat bleek best de moeite waard. Maar ook in de rest van Nederland ligt ongetwijfeld veel moois verborgen. In de dorpen die wij stedelingen af en toe lijken te vergeten, bijvoorbeeld.

Kortom blijken die idealen toch meer verenigbaar dan in eerste instantie gedacht. Maar trouw blijven aan idealen vraagt natuurlijk altijd om het maken van goede keuzes. Keuzes die best even kunnen wachten, want waarom hebben we het überhaupt over vakanties? Het is pas maart.

Liefs,
Sanne & Laura

Beeld /// Sietske Arnoldus

DE ODE

Werner Borkes brengt een ode aan regisseur Marco Berger

04

HET INTERVIEW

Wout Malestein belicht de kloof tussen dorp en stad

05

UITGELICHT

UvA-studenten met idealen

25

02 HOOFDREDACTIONEEL • door Sanne Broekhuis en Laura Kelderman /// 04 DE ODE Werner Borkes • door Laura Kelderman /// 05 HET INTERVIEW Wout Malestein • door Vincent Kupers /// 10 GELEZEN, GELUISTERD, GEZIEN The Trader • door Eva Essers /// 12 COLUMN • door Jan Daalder /// 13 BEELD? • door Elianne Koolstra ///

14 ACHTEGROND Ecotoerisme • door Maryse Boonstra /// 18 BUITENLANDERVARING Mexico • door Mirjam Schipper /// 19 AMSTERDAMS ERFGOED Amstel • door Vincent Kupers /// 22 ACHTERGROND Zwelgen • door Jan Daalder /// 25 UITGELICHT UvA-idealisten • door Sanne Broekhuis /// 28 COLUMN • door Andrea Huntjens

Blond en broeierig

In maart vinden de Roze Filmdagen, het Amsterdamse filmfestival van de LHBTI-gemeenschap (lesbische vrouwen (L), homoseksuele mannen (H), biseksuelen (B), transgenders (T) en intersekse personen (I)), voor de tweeëntwintigste keer plaats. Festivaldirecteur **Werner Borkes** (1965) brengt een ode aan een van zijn favoriete regisseurs: Marco Berger.

Tekst /// Laura Kelderman Beeld /// Anne Posthuma

De Roze Filmdagen is een elf dagen durend filmfestival waar documentaires en films te zien zijn waarin LHBTI-thema's centraal staan. Het festival vindt plaats van 14 tot en met 24 maart in Het Ketelhuis. Kaarten zijn te bestellen via de website www.rozefilmdagen.nl.

De laatste jaren dringen er langzamerhand wat meer films over de levens van mensen die homo-, bi- of transseksueel zijn door tot de gemiddelde bioscoopzaal. Denk aan *Love, Simon*, *Call Me by Your Name* en *The Danish Girl*. In 2017 won *Moonlight* als eerste LHBTI-film een Oscar voor Beste Film. 'Maar we zijn er nog lang niet', stelt Werner Borkes met zekerheid. 'Er worden slechts een handvol LHBTI-films per jaar uitgebracht door filmmaatschappijen en in filmhuizen gedraaid, terwijl er zo veel meer films worden gemaakt en er ook veel meer verhalen te vertellen zijn.'

Een festival als de Roze Filmdagen is voorlopig dan ook zeker niet overbodig, volgens Werner. Op reguliere festivals is het aanbod, net als in de bioscoop, minder divers en draaien er nauwelijks LHBTI-films 'We vinden het allemaal fijn om films te zien waartoe we ons goed kunnen verhouden. Om verhalen te beleven waarin we ons herkennen.' Op die manier voelen we ons namelijk erkend in ons eigen bestaan en weten we dat we niet alleen zijn. 'Maar we willen natuurlijk ook gewoon goede cinema laten zien', voegt hij lachend toe.

Spanning

Een voorbeeld van een goede film die dit jaar onder andere te zien is op het festival, is volgens Werner de film *The Blond One* van de Argentijnse regisseur Marco Berger. 'Dit is een van de twee regisseurs van wie we in de afgelopen twintig jaar van het festival al eerder werk hebben vertoond, en die als het ware met het festival meegroeien.' (red: de andere regisseur is Madeline Olnek.) Zijn eerste, korte film is afkomstig uit 2008. 'Met veel moeite hebben we die toen binnen weten te halen. In die tijd hadden we nog niet zo'n uitgebreid netwerk en waren films qua logistiek moeilijker te bemachtigen voor ons.' Sindsdien is, op twee films na, alles van Bergrers hand te zien geweest op het festival, vertelt Werner.

'Wat vooral bijzonder is aan het oeuvre van Berger, is dat hij eigenlijk in elke film hetzelfde verhaal vertelt, toch elke keer een nieuwe invalshoek weet te vinden en zichzelf blijft vernieuwen.' Het terugkerende element ligt in de spanning die Berger in zijn films zo goed en aantrekkelijk in beeld weet te brengen. 'Er is vaak nauwelijks dialoog, maar met intense blikken en mooie shots ontstaat er een broeierigheid die kenmerkend is voor zijn werk.'

Ook het casten van de juiste mensen speelt hierbij een grote rol, en daar heeft Berger een buitengewoon talent voor. 'Hij weet op de een of andere manier al precies wat acteurs gaan doen zodra ze voor de camera staan. Daardoor komen zijn films zo naturel over.' Opgewekt verklaart Werner waar hij denkt dat deze gave vandaan

komt. 'Berger is naast regisseur ook fotograaf en film blijft natuurlijk een beeldend medium.'

In *The Blond One* wordt een van de twee hoofdpersonen getypeerd als een zwijgzame jongeman. 'Dus dan weet je al helemaal dat er niet veel gepraat gaat worden', grinnikt Werner. 'Maar Berger heeft zich in deze film helemaal meester gemaakt van deze methode van zwijgzame spanning en rake shots. Zijn eerdere films lijken naar deze te hebben opgebouwd.'

Homofobie

De film vertelt het verhaal van een in eerste instantie seksuele relatie tussen twee mannen die maar niet helemaal tot stand wil komen, omdat er bij de ene, naar Argentijnse begrippen erg blonde man, meer verwachtingen blijken te spelen dan bij de andere. 'Dat is een herkenbaar thema voor Bergrers werk. Dat er een personage is in de liefdesverhouding waar het om draait dat helemaal geen zin heeft in al dat gedoe en voor de buitenwereld "gewoon" hetero wil blijven.' Kortom: dat de ene persoon meer van iets verwacht dan de andere.

Maar niet alleen in de films van Berger komt dit thema van verwachting terug. 'Het is een veelvoorkomend onderwerp in homofilms in het algemeen. Wat betekent het als je een keer seks met iemand hebt gehad?' Wat seksualiteit, en dan met name

homoseksualiteit in dit geval, inhoudt en hoe men er mee omgaat, verschilt namelijk per persoon. 'Dat is iets wat iedereen voor zichzelf moet uitzoeken. Maar daar moet je wel de mogelijkheid toe hebben.' Daarbij zijn je omgeving en de manier waarop mensen op elkaar reageren van cruciaal belang.

Seksuele geaardheid ligt nog altijd gevoeliger dan we graag denken, ook als je kijkt naar hoe homoseksualiteit in de filmwereld bestaat. 'Wat tekenend is, is dat wanneer een heteroacteur een homorol speelt, hij wordt gevraagd naar zijn eigen seksualiteit. Blijkt hij geen homoseksuele ervaringen te hebben, dan volgt al snel de vraag vanuit de media: "Oh, maar hoe is dat dan: zoenen met een man?"'. Dat blijft gek en het toont ook de homofobie die er nog altijd is.' Er wordt hun immers nooit gevraagd hoe het is om te zoenen met een vrouw. Homoseksualiteit is, kortom, iets wat men als abnormaal beschouwt en waarnaar gevraagd moet worden.

Ook daarom is het volgens Werner fijn om een festival als de Roze Filmdagen te hebben. 'Dan kan je ook gewoon gezellig naar de film met gelijkgestemden, zonder te moeten vrezen voor eventuele afwijzende reacties.' ▲

‘WE VINDEN HET ALLEMAAL FIJN OM FILMS TE ZIEN WAARTOE WE ONS GOED KUNNEN VERHOUDEN. OM VERHALEN TE BELEVEN WAARIN WE ONS HERKENNEN’

Het beloofde land laat zijn sporen achter

De filmmaker **Wout Malestein** (1983) keerde terug naar zijn geboortegrond voor de persoonlijke documentaire *Het beloofde land*. In deze film weet hij het karikaturale beeld van het dorp Bunschoten-Spakenburg zorgvuldig onderuit te schoffelen. Wat motiveerde hem om dit verhaal te vertellen en hoe is het om op te groeien in een gesloten gemeenschap?

Tekst /// Vincent Kupers Beeld /// Film stills - *Het beloofde land*

Malestein had vanaf zijn achtste levensjaar al de aspiratie om filmmaker te worden. Hij wist dat Bunschoten-Spakenburg dit niet ging faciliteren en ging op zijn achttiende de wijde wereld in om zijn droom waar te maken. Ik zoek hem op in zijn huidige woonplaats Amersfoort, een stad die maar twaalf kilometer is verwijderd van zijn geboortedorp.

Voordat het gesprek goed en wel begonnen is, gaan de gedachten van Malestein al uit naar het vissersdorpje. 'We hadden

natuurlijk ook in Bunschoten-Spakenburg kunnen afspreken.' Deze uitspraak blijkt toch vooral een roekeloze ingeving te zijn. 'Ik ben bang dat het weinig zal toevoegen aan het interview,' vertelt hij. Volgens hem geeft de documentaire al een veelzijdig beeld van het dorp en daarnaast zijn er maar een paar locaties die in het oog springen. In een enkele zin vat hij het dorp samen: 'Naast de haven en de voetbalvelden bestaat het dorp voor 80 procent uit twee-onder-een-kapwoningen - dat is een beetje hoe het eruit ziet'. Al vrij snel bekruipt me het gevoel dat we er goed aan gedaan hebben om te kiezen voor efficiëntie

en af te spreken in een café op loopafstand van station Amersfoort.

Gedoemd om te mislukken

Malestein maakt met zijn film *Het beloofde land* zijn serieuze debuut in de Nederlandse documentairewereld. Na een lange tijd opgesloten te hebben gezeten op een willekeurig zolderkamertje om te werken aan het script, kon hij eindelijk de artistieke leiding nemen bij de productie van zijn eigen film. Hij heeft het idee van de documentaire een lange tijd bij zich moeten dragen, maar volgens hem was dat het absoluut waard. ►

Wout-Peter Malestein (1983) studeerde in 2014 af aan de opleiding Audiovisual Media aan de Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht. Hij heeft zijn debuut gemaakt met de documentaire *Het beloofde land*. De film is onder andere te zien op NPO Start.

De documentaire vertelt het persoonlijke verhaal van Marijn en zijn vriendin Gerdien. Zij verruilden Bunschoten-Spakenburg vijf jaar geleden voor de stad. Hun relatie was goed, maar door verschillende opvattingen over het wonen in een dorp of een stad, zijn ze met pijn in het hart uit elkaar gegaan. Marijn voelde zich buitengesloten in de stad en voor Gerdien was het precies andersom.

‘WAT LEUK VOOR JE,
MAAR IK GA JE NIET
OMHELZEN’

Marijn had het gevoel dat hij niet gezien werd in de stad. Hij verlangde naar zijn vrienden, familie en de dorpsgemeenschap: een plek waar hij onderdeel was van een groter geheel. Gerdien ervoer de gesloten dorpsgemeenschap als beklemmend en was inmiddels al verliefd geworden op de anonimiteit van de stad. Door de tegenstrijdige toekomstvisies ging het koppel een sombere toekomst tegemoet. Bij elkaar blijven zou betekenen dat één van de twee doodongelukkig zou worden. Het onvermijdelijke gebeurde: ze gingen uit elkaar.

Het Spakenburg van Malestein

De jonge filmmaker bracht zijn jeugd door op een boerderij in Bunschoten-Spakenburg. Hij was de jongste in een gezin van vier jongens. Omdat hij nu eenmaal het laagste stond op de ontologische trap, was hij vaak het haasje tijdens de stoeipartijen, vertelt Malestein. Door een overvloed aan het mannelijke geslacht in het gezin heerste er een bepaalde machocultuur. Dit kwam volgens hem naar voren in de posterkeuze in de slaapkamers van de jongens. Op de muren hingen posters van de bokser Rocky Balboa, de hoofdrolspeler in de legendarische film Rocky. In deze filmklassieker is Rocky voortdurend op zoek naar erkenning en respect, iets waar de jongens misschien ook naar verlangden. Ondanks dat Malestein vaak aan het kortste eind trok, voelde hij zich

op zijn gemak in het dorp. ‘Het was veilig, voorspelbaar en overzichtelijk, en absoluut een fijne omgeving om in op te groeien.’

Op een bepaald moment kreeg Malestein de drang om ‘buiten de lijntjes te kleuren’ en ervoer hij hetzelfde beklemmende gevoel als Gerdien. In het gezin werd deze behoefte openhartig ontvangen door zijn moeder: ‘Mijn moeder heeft altijd tegen mij gezegd dat ik geen schaap moest zijn.’ Malestein vertelt dat zij hem indirect de boodschap gaf dat het verstandig zou zijn om op een gegeven moment het dorp te verlaten. Hij wilde filmmaker worden, maar Bunschoten-Spakenburg was geen vruchtbare bodem om deze ambitie na te jagen.

In zijn achttiende levensjaar besloot hij de boodschap van zijn moeder op te volgen: ‘Met een groepje jongeren verliet ik Bunschoten-Spakenburg om te gaan kraken in Amersfoort. Daar begon ik met de opleiding Fotonica aan het Technisch College Ede.’ Toen hij de opleiding had afgerond overleed zijn broer. Hij heeft een belangrijke rol gespeeld bij Malesteins keuze om de creatieve kant op te gaan: ‘Mijn broer moedigde me altijd aan om filmmaker te worden; door zijn overlijden leek het me goed om even rust te nemen’. In deze periode vertrok Malestein naar Mexico om te reizen: ‘iets wat men tegenwoordig een tussenjaar noemt’. Deze fase heeft haar vruchten afgeworpen - Malestein herpakte zich en zette zijn droom door aan de Hogeschool van de Kunsten in Utrecht (HKU). ‘Ik wilde doorgaan met films maken, maar ik moest mezelf even resetten.’

Tegen de stroom in

Nadat Malestein zijn opleiding had afgerond aan de HKU, ontstond het idee om een film te maken over het karikaturale beeld van een kleine gemeenschap. Om zich te laten inspireren schakelde hij zijn jeugdvrienden uit Bunschoten-Spakenburg in: ‘Ik heb met mijn vrienden gezeten en geluisterd naar hun verhalen, hierdoor wist ik van de bijzondere relatie tussen Marijn en Gerdien.’ Volgens hem was deze relatie een interessant uitgangspunt om zijn verhaal mee te verbinden. Marijn en Gerdien hebben een verschillend beeld van Bunschoten-

Spakenburg, die in de documentaire worden uitgelicht. Op deze manier geeft Malestein twee visies over het dorp nauwkeurig weer, zonder partij te kiezen. Volgens hem was dit een van de belangrijkste redenen om de film te maken.

Malestein was daarnaast ook geïnteresseerd in het verhaal van Marijn, omdat hijzelf had gekozen voor de tegenovergestelde richting. De redenen waarom hij terugkeerde naar het dorp, waren voor Malestein de redenen om het dorp te verlaten. Marijn miste het groepsgevoel, het gevoel waar hij zich juist aan stoorde. Hij vertelt dat het voor hem slecht voelt om niet de verantwoordelijkheid te nemen als individu en te schuilen achter het woord van de groep. ‘Groepsdenken tast mijn individualiteit aan en daar kan ik heel moeilijk mee omgaan.’

De terugkeer naar een dorp is volgens hem een onderbelicht onderwerp in de Nederlandse filmwereld: ‘Het is minder interessant om een documentaire te maken over iemand die van een dorp naar een stad verhuist, dat is al zo vaak gedaan.’ Door dit verhaal te vertellen wordt het karikaturale beeld over jongeren in een dorp getackeld, vindt Malestein. Volgens hem worden ze gezien als een groep die zich koste wat het kost probeert vast te houden aan tradities en minder ruimdenkend is dan jongeren in de stad. ‘Dit beeld kan mede komen door een bepaald cynisme onder de jongeren; het is belangrijk om door dit cynische schild te kijken om te zien wat er werkelijk wordt gezegd.’

‘ALS IEDEREEN HET
EEN GOEDE FILM
VINDT, HEB IK IETS
FOUT GEDAAN’

Het dorpse cynisme

Malestein voelt zich meer thuis in de stad, maar is in de loop der jaren wel gaan inzien waarom mensen hun geluk vinden ►

in Bunschoten-Spakenburg. ‘In eerste instantie kon ik het moeilijk begrijpen dat mijn vrienden daar bleven wonen, maar nu begrijp ik het beter.’ Volgens Malestein heeft dit te maken met een drang naar overzicht, voorspelbaarheid en rust. ‘Zij willen contact blijven houden met hun wortels, terwijl mijn persoonlijkheid juist aangeeft dat ik mijn wortels achter me wil laten en op avontuur wil gaan.’

Elk jaar zoekt hij zijn jeugdvrienden op om af te reizen naar het festivalterrein van Lowlands. Daar vertelde Malestein voor het eerst aan zijn vrienden dat hij bezig was met de documentaire, een belangrijk moment in zijn carrière. Het antwoord was: ‘Betekent dit dat je nu eindelijk werk hebt?’ Volgens hem is deze opmerking een schoolvoorbeeld van het dorpse cynisme. Hij heeft inmiddels een schild gebouwd voor dit soort opmerkingen en prikt er moeiteloos doorheen. Ze zeggen: ‘Wat leuk voor je, maar ik ga je niet omhelzen.’ Hij vindt het ergens ook wel weer aandoenlijk. ‘Het lukt ze

niet om zich kwetsbaar op te stellen door bijvoorbeeld te zeggen dat ze het tof voor me vinden.’

‘HET IS MINDER
INTERESSANT OM
EEN DOCUMEN-
TAIRE TE MAKEN
OVER IEMAND
DIE VAN EEN DORP
NAAR EEN STAD
VERHUIST, DAT IS AL
ZO VAAK GEDAAN’

Het moment van de waarheid

Er wordt geen eenzijdig beeld gegeven in

Het beloofde land. Door verschillende perspectieven uit te lichten, weet Malestein een weloverwogen indruk te geven van Bunschoten-Spakenburg. In eerste instantie vreesden de Spakenburgers voor een film waarin een eenzijdig beeld werd neergezet, maar het tegendeel bleek waar te zijn. Malestein vertelt tevreden dat hij vooral positieve reacties heeft ontvangen van de Spakenburgers. Zijn jeugdvrienden vonden de film ook ‘mooi’ en lachten voornamelijk om hun eigen grapjes.

Wel had een handjevol Spakenburgers moeite met de ‘gestileerde beelden’ van de vrouwen in klederdracht. Volgens Malestein heeft hij dit zo neergezet om te illustreren hoe Gerdien Bunschoten-Spakenburg ziet. ‘Ik heb het in mijn hoofd zo glashelder mogelijk proberen neer te zetten, maar helaas begrijpt niet iedereen de strekking van de film.’ Malestein blijft realistisch en vertelt dat hij nooit iedereen tevreden kan stellen: ‘Als iedereen het een goede film vindt, heb ik iets fout gedaan.’ ▲

De schoonheid van het niets

De bittere armoede van het Georgische platteland verpakt in een verhaallijn over een bijzonder ruilhandeltje; Tamta Gabrichidze's documentaire *The Trader* confronteert, zonder het in ons gezicht te duwen.

Tekst /// Eva Essers Beeld /// Dorota Dabrowska

De bittere armoede van het Georgische platteland verpakt in een verhaallijn over een bijzonder ruilhandeltje; Tamta Gabrichidze's documentaire *The Trader* confronteert, zonder het in ons gezicht te duwen.

In Tamta Gabrichidze's documentaire *The Trader* reizen we mee door Georgië met handelaar Gela, een man die tweedehands kleren en huishoudelijke producten verkoopt vanuit de achterbak van zijn minibus. Deze producten, die hij inkoopt in de hoofdstad Tbilisi, verkoopt hij in ruil voor aardappels aan mensen die in bittere armoede leven op het platteland. Een roze sjaal kost vijf kilo aardappels. En een schriftje? Maar liefst twee kilo.

De achterbak

Van jonge kinderen tot een stokoude vrouw; iedereen neemt een kijkje in zijn auto, waar ze zich verwonderen over de simpelste producten van de moderne maatschappij. 'Als westerse kinderen in een snoepwinkel', zo kijken twee Georgische kinderen naar schriftjes, schoonmaakspoonsjes, en glinsterende handtassen. En deze mensen zijn juist wat de documentaire zo bijzonder maakt. Het schildert een prachtig portret van de mensen die leven op het arme platteland van Georgië. Een plek waar armoede ervoor zorgde dat dromen over studeren aan de universiteit plaats moesten maken voor dromen over een goede oogst.

‘EEN ROZE SJAAL
KOST VIJF KILO
AARDAPPELS. EN
EEN SCHRIFTJE?
MAAR LIEFST
TWEDE KILO’

Zo maken we kennis met een aandoenlijk oud vrouwtje die in onderhandeling gaat met Gela, omdat ze de vijf kilo aardappels die hij vraagt voor de rasp die ze heel hard nodig heeft niet kan betalen. Ook zien we een jongetje dat het niet over zijn lippen krijgt dat hij later journalist wil worden wanneer hem gevraagd wordt naar zijn dromen, zelfs niet als zijn moeder het hem voorkauwt. Mannen op leeftijd komen langs, die fantaseren over weggrijden van hun dorp waar toch nooit iets gebeurt, om te concluderen dat het al te laat is. En niet te vergeten leren we meer over Gela zelf, die alle verzamelde aardappels 's avonds op de markt verkoopt voor geld, om de volgende dag het hele proces weer te herhalen.

Er gebeurt verder niet veel op het platteland van Georgië – het is aardappels rooien, aardappels rooien en nog eens aardappels rooien. Gela lijkt de enige te zijn die af en toe deze dagelijkse sleur komt doorbreken. 'Als de auto komt, ruilen ze aardappels voor wat ze nodig hebben,' zegt een man terwijl hij samen met andere mannen en vrouwen aardappels aan het rooien is. 'Dé auto', het lijkt een begrip te zijn onder de plattelandsbewoners.

Geld is waardeloos

De documentaire is kort, telt 23 minuten om precies te zijn, en juist prachtig in zijn eenvoud. Het mooie van de film, die de winnaar is van de Short Film Jury Award ►

voor non-fictie op het Sundance Film Festival van vorig jaar, is dat er niks te dik bovenop ligt. Niets wordt geforceerd, 23 minuten lang kijken we naar momenten die zich een voor een op natuurlijke wijze weten te ontvouwen. Zonder enige poespas krijgen we een kijkje in het dagelijks leven van de plattelandsbewoners, dat uit niet veel meer lijkt te bestaan dan aardappels rooien.

Maar er ligt wel een diepere boodschap verborgen in de op het eerste oog eenvoudige documentaire. Gabrichidze schetst een puur portret van het plattelandleven waar de aardappel het enige betaalmiddel is dat de mensen hebben. Ruilhandel neemt een zeer belangrijke plaats in omdat men er te weinig geld verdient voor de dagelijkse levensbehoeften. Geld is er waardeloos en de aardappel is waar de mens van leeft. 'Euro, dollar, Georgische lari: alles is aardappel,' zo vertelt een man.

Ruime camerashots tonen Gela rijdend in zijn busje door een kaal landschap, met vervallen en verlaten gebouwen. Een scène eerder toonden close-ups hem nog in de drukbevolkte stad. Een overgang van levendigheid naar leegte. Daarnaast geven statische camerashots de kijker de kans om wat langer stil te staan bij elke persoon die in beeld wordt gebracht. Zo zien we onder andere een halve minuut lang een jongetje op een veel te klein schommeltje, terwijl hij recht de camera in blijft kijken, en een halve minuut lang een oude man rokend op een bankje voor zijn huis. Het geeft de plattelandsbewoners van Georgië een gezicht.

De documentaire confronteert, zonder het in je gezicht te duwen. Wat we zien is armoede, verpakt in een jasje van het bijzondere ruilhandeltje van Gela. Het schotelt ons een uit het leven gegrepen situatie voor, waarbij

we als kijker zelf de kans krijgen om de diepere lagen op te graven. Het schreeuwt niet naar ons, maar het fluistert om bewustwording van de armoede in Georgië. De statische camerashots stralen een leegte uit, en een gevoel van onontkoombaarheid. Toch heeft het tegelijkertijd iets idyllisch – de schoonheid van het niets. ▲

Bloot

De mooiste verhalen zijn persoonlijk. Soms zijn deze verhalen positieve en fijne ervaringen waar je een warm gevoel van krijgt, maar meestal zijn ze negatief. Dingen die verkeerd lopen, zijn namelijk verbeterpunten, ze zetten je aan het denken, en ze nodigen in sterke mate uit tot reflectie. Daarnaast blijven negatieve verhalen je beter bij: zo werken onze hersenen nu eenmaal.

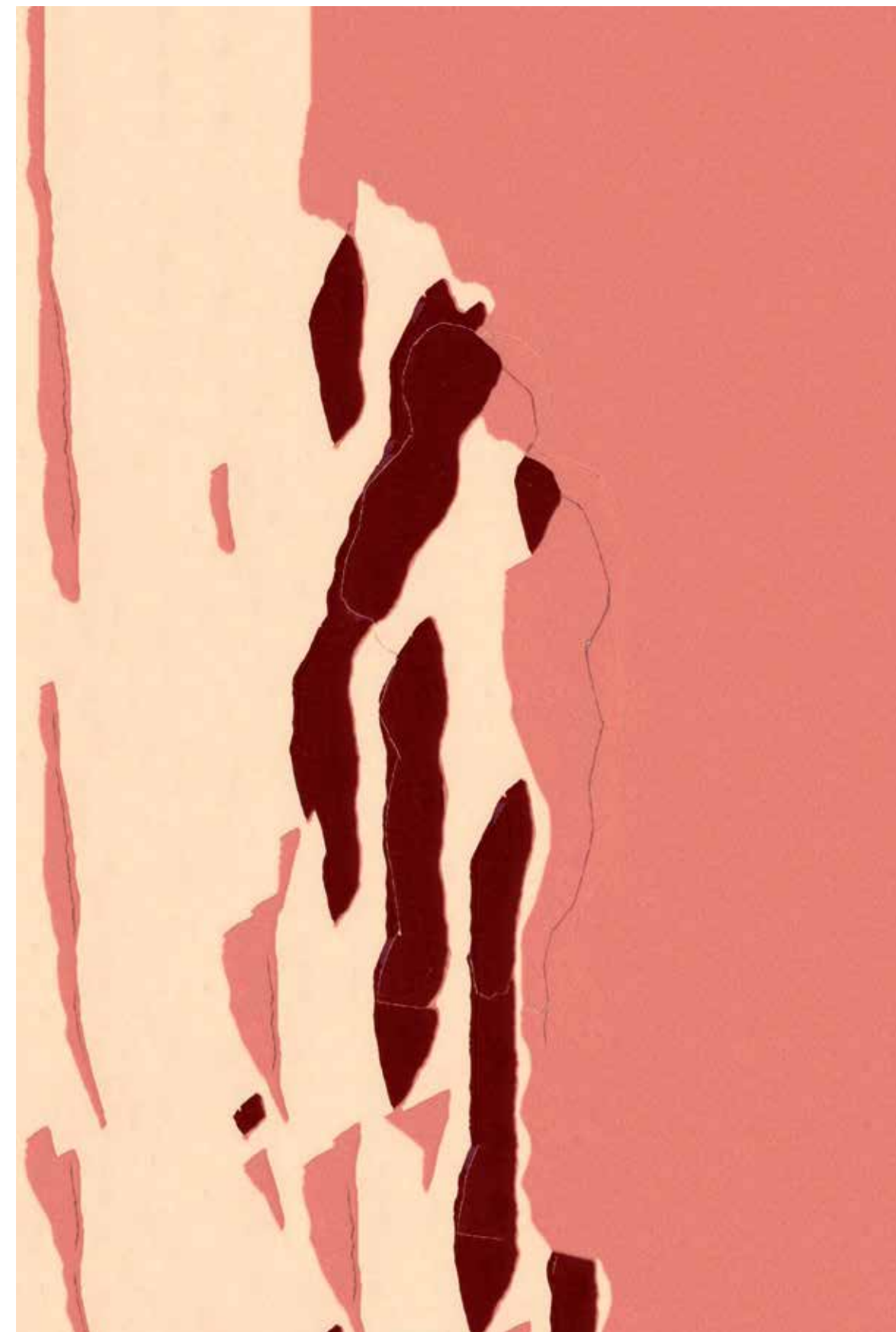
Hoe meer ik schrijf en hoe langer ik columnist ben voor *Babel* (iets heel anders dan 'gewoon' redacteur, zo heb ik gemerkt!), hoe prangender de vraag: Hoeveel ben ik bereid van mijzelf bloot te geven? Wat is persoonlijk en wat is privé?

Bij het schrijven geef je je namelijk, als het goed is, bloot. En dat blootgeven kan bevrijdend, maar ook beangstigend zijn. Het persoonlijke wordt een kosten-batenanalyse: je vraagt je af of het blootgeven het waard is.

Merkwaardig genoeg heb ik een dubbele standaard als het aankomt op het lezen en schrijven over persoonlijke, mogelijk gevoelige ervaringen. Als ik over zoiets lees, roept dat bij mij eigenlijk alleen respect op: wat dapper dat deze persoon zich zo bloot durft te geven! Dat had ik bijvoorbeeld bij Griet op de Beeck, die een boek schreef over hoe zij door haar vader was verkracht, en daar in interviews open over sprak. Deze bewondering voel ik ook voor mensen die spraken over minder heftige onderwerpen, zoals John Lennon deed in zijn kwetsbare nummer 'Jealous Guy'.

In *De Groene Amsterdammer* schrijft Joost de Vries dat Joan Didion in haar werk een 'leeg silhouet' schetst: 'De persoonlijke informatie die ze geeft komt zo schaars en bovenal zo gestileerd op de pagina's dat je het niet persoonlijk kunt noemen.' Aan dat 'gestileerde' maak ook ik mij schuldig, deze column is daar geen uitzondering op; misschien is die zelfs wel een schoolvoorbeeld. Blijven hangen in het bespiegelende, het abstracte, het afstandelijke, om het maar niet al te rauw en persoonlijk te maken. Daar komt verandering in, hoop ik. ▲

Tekst & Beeld /// Jan Daalder

Pura Vida

Het groeiende aantal toeristen vormt een aanslag op de planeet. Maar hoe reis je nou eigenlijk een beetje verantwoord? Costa Rica geeft het goede voorbeeld.

Tekst /// Maryse Boonstra Beeld /// Winonah van den Bosch

Wie heeft het tegenwoordig niet gedaan: een paar maanden backpacken door Azië. Gewapend met een gigantische rugzak, Dopper en een foelieilijke afritsbroek word je uitgezwaaid door je familie en je halve Facebook-vriendenkring, alsof je in een aflevering van Ik vertrek zit. Terwijl je je vervolgens vol ligt te gieten met cocktails op een hagelwit strand is je ecologische voetafdruk vast niet het eerste waar je je druk om maakt. Een populaire variant op de Azië-backpacker is de taalreiziger in Spanje of Latijns-Amerika, waarbij je na een godsvermogen en drie weken Spaans leren alleen de zin ‘*Sangria, por favor*’ onder de knie hebt. Reizen wordt steeds populairder, in welke vorm dan ook. Van een tussenjaartje om even de wereld te zien kijkt tegenwoordig niemand meer op, en we spenderen ook nog het liefst een paar maanden in het buitenland met

een Erasmusbeurs. Toch komt het niet als nieuws dat het toenemende toerisme ook heel belastend kan zijn. Vervuiling, verdreven lokale bevolking; er zitten veel haken en ogen aan.

Grote steden zoals Barcelona en Amsterdam raken overspoeld door toeristen die de stad bijna onleefbaar maken voor de bewoners. Amsterdam is inmiddels gestopt met de stad promoten voor toeristen, omdat het de constante stroom nauwelijks aankan. Vakantie gaat om de ervaring, en bewustzijn rondom duurzaamheid is hierdoor meestal het laatste aandachtspunt op het lijstje. De recent ingevoerde vliegtaks vormt een van de maatregelen om het groeiende aantal toeristen, en daarmee de schadelijke effecten op het milieu, te verminderen. Toch blijkt dat maar weinig mensen zich door een dergelijke ►

maatregel tegen laten houden. Aangezien we ons niet laten ontmoedigen om te reizen, kunnen we misschien beter zelf leren om milieuvriendelijker te reizen.

Ecotoerisme is een opkomend begrip als het aankomt op verre reizen. Het idee is simpel: dezelfde fantastische ervaring als bij gewoon toerisme, maar zonder het land daarbij schade toe te brengen. Dit kan door het verblijven in duurzame hotels, het steunen van lokale projecten voor het behoud van dieren en milieu en het vermijden van schadelijke ondernemers.

HOEWEL ZIJ IN FEITE NIKS HADDEN, WILDEN ZE ALLES MET ONS DELEN. ZOIETS KOM JE NIET VAAK TEGEN IN NEDERLAND

Puur leven in Costa Rica

Een vooraanstaand land in het opkomende ecotoerisme is Costa Rica. Witte stranden, regenwoud, vulkanen; Costa Rica kent het allemaal en strijdt hard voor het behoud ervan. Het motto van het land is dan ook *pura vida*, wat zoiets betekent als ‘puur leven’ of ‘simpel leven’. Deze woorden reflecteren de houding van de meeste Costa Ricanen: leef puur en wees dankbaar.

Vierdejaars toerismestudent Emma Kok ervoer deze manier van leven rechtstreeks tijdens haar onderzoek naar duurzaam reizen in Midden- en Zuid-Amerika. ‘Als we de aarde leefbaar willen houden zal iedereen rekening moeten houden met duurzaamheid tijdens het reizen,’ vindt Emma. ‘We zien reizen tegenwoordig als een recht, maar als we in dit tempo doorgaan met schadelijk toerisme kunnen we dat recht de volgende generaties niet eens meer garanderen.’

Drie weken trok Emma voor haar project door Costa Rica en maakte hierbij kennis met de vriendelijke bevolking en de vele duurzame projecten die het land kent. ‘Vrijwel alle locaties die ik heb bezocht worden gerund door families of er werken alleen locals. Veel van de accommodaties verbouwen hun eigen groenten en fruit en gebruiken deze producten ook in de keukens. Bij een tekort aan eigen producten wordt er ingekocht vanuit lokale winkels zodat deze ook profiteren van de aanwezigheid van toeristen.’

Van resorts naar eco-lodges

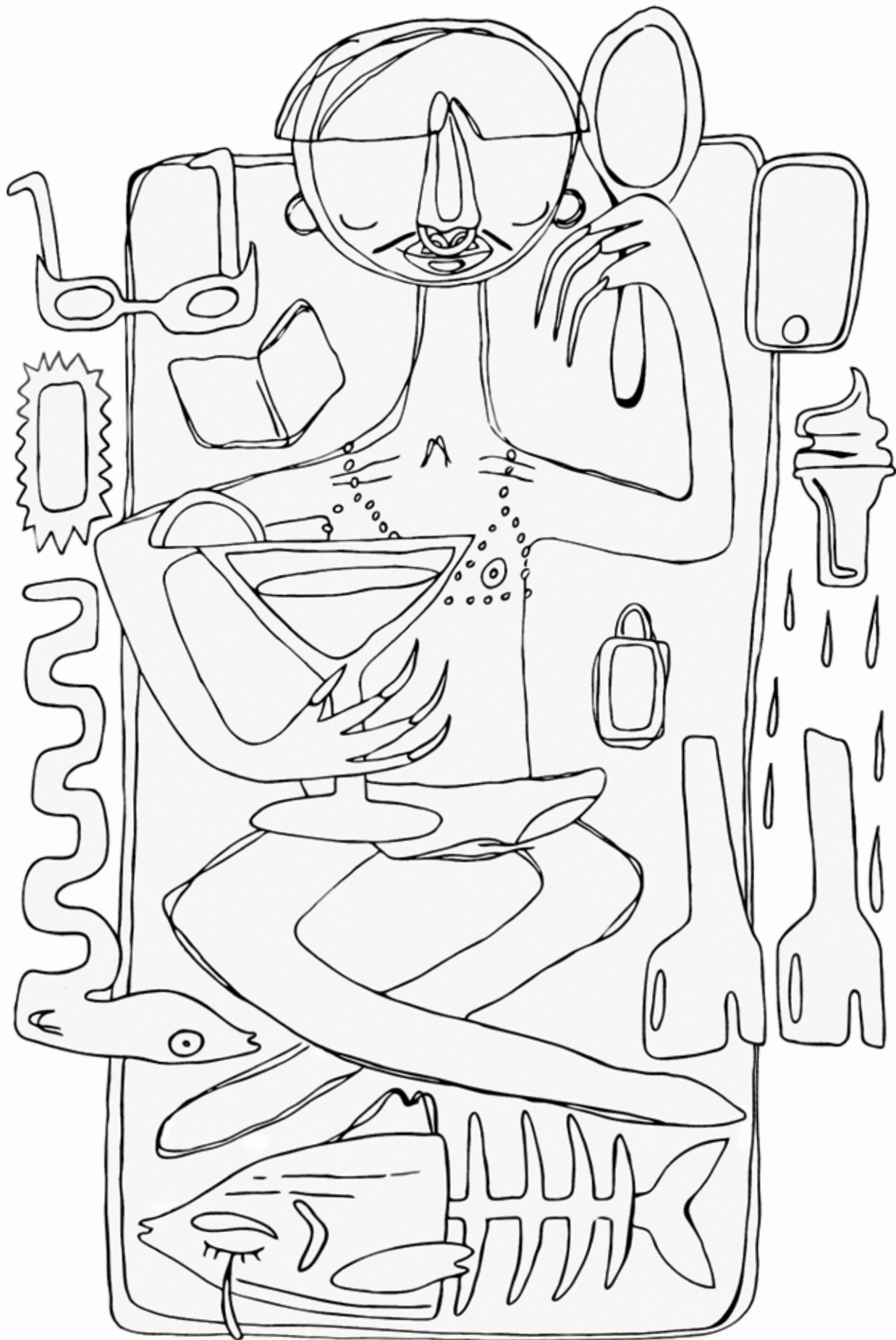
Een goed voorbeeld van duurzame accommodaties zijn *eco-lodges*, zoals de Buena Vista Lodge in Rincon.

Dit hotel maakt gebruik van een grote tuin waar ze van alles verbouwen. Ook zorgen ze voor hun eigen composthoop en brengen ze bezoekers in contact met de lokale bevolking door middel van milieuvriendelijke activiteiten, zoals afval ruimen.

Carao Project is een andere duurzame accommodatie, gesitueerd aan de westkust van Costa Rica. Het is een ambitieus project van oprichter en bouwster Roberto, die zich richt op samenleven met de natuur en verantwoord toerisme. Momenteel bestaat de plek uit zes boomhutten, zelfgebouwd door de jonge oprichter. De accommodatie heeft een zoutwater zwembad zodat er geen chloor gebruikt hoeft te worden. Voedsel in de vorm van groenten en fruit wordt eigenhandig verbouwd. Daarnaast wordt vis en vlees aangeschaft op lokale markten. Ook heeft Roberto op het terrein een eigen waterput gegraven en een systeem aangelegd richting de boomhutten. Hiermee verzorgt hij het water voor de toiletten, de douches, het schoonmaken, etc. Ook organiseert Carao Project duurzame activiteiten. Zo kun je hier een *beach clean-up* doen, waarbij je helpt met het schoonhouden van Playa Camanor, een populaire plek voor schildpadden om hun eitjes te leggen.

Niet iedereen ziet het natuurlijk zitten om afval op te ruimen tijdens hun vakantie. De meeste mensen gaan immers op vakantie om even te ontkomen aan de dagelijkse verplichtingen. Zich bekommeren om morele kwesties zit er dan niet in. Je hoeft dan ook niet met een prikkel het strand op om verantwoord vakantie te vieren. Kleine aanpassingen aan je normale reisgedrag maken al een enorm verschil. Zo is het in Puerto Viejo de Talamanca niet meer dan normaal om ►

een fiets te huren om zo het dorp te verkennen, waardoor het dorp bijna volledig autovrij is.

Back to basic

Emma was het meest onder de indruk van de gastvrijheid van de Costa Ricanen. 'We claimen graag dat we op reis gaan om kennis te kunnen maken met andere culturen, maar verblijven vervolgens alleen maar in *all-inclusive* resorts en bezoeken hotspots die volledig verpest zijn door het toerisme: dat heeft nog maar weinig met cultuur te maken.'

DUURZAAM REIZEN VOORKOMT SCHADE AAN ONZE BESTEMMING NIET, MAAR MAAKT HET IN IEDER GEVAL MINDER

Verantwoord reizen en het steunen van lokale ondernemers laat je kennis maken met een hele andere kant van het land. Er is een scala aan mensen die hun huis openstellen voor toeristen in de vorm van *homestays*. In Juanilama, het westen van het land, hebben enkele lokale families een project opgesteld om toeristen te kunnen ontvangen en ze kennis te laten maken met het leven op het land. Toeristen krijgen hier een inkijkje in het echte leven van veel Costa Ricanen, maar kunnen ook activiteiten ondernemen zoals paardrijden, vogels spotten of wandelen. De families spreken geen woord Engels, dus de communicatie is primitief, maar de mensen zijn er niet minder vriendelijk door.

'Ik sliep in Juanilama bij een wat ouder koppel die we voor de gelegenheid *abuelo* Tico en *abuela* Tica mochten noemen: opa Tico en oma Tica. Tico en Tica is hoe men naar Costa Ricanen refereert,' vertelt Emma. 'Het is geweldig om te zien hoe open deze mensen zijn. Tico heeft zijn hele jeugd met ons gedeeld en

uitgelegd hoe hij hier terecht is gekomen.' Nadat hij zijn beide ouders verloor kwam hij op straat terecht en ging het snel bergafwaarts met hem. Zijn redding was het ontmoeten van zijn vrouw. Ze wonen sindsdien samen in het nog redelijk primitieve Juanilama. Het koppel heeft een eigen huis gebouwd en leeft nu van het land. Ze houden koeien voor de melk en rapen de eieren van de kippen. Sap wordt gemaakt van het fruit dat in de tuin groeit. 'Hoewel zij in feite niets hadden, wilden ze alles met ons delen. Zoiets kom je niet vaak tegen in Nederland.'

De ervaring heeft een grote indruk op Emma achtergelaten. 'Het klinkt cliché, maar van dichtbij meemaken hoe deze mensen leven doet je realiseren hoe goed we het eigenlijk hebben. Het benadrukt alleen maar meer hoe egoïstisch het eigenlijk is dat we reizen een recht vinden en we ons er maar weinig om bekommeren of het vervuילend is of niet.'

Duurzaam toerisme vermindert misschien de impact van de toeristenstroom, maar voorkomt de schadelijke gevolgen van toerisme niet geheel. Om op de plek van bestemming te komen wordt nog steeds het vliegtuig gepakt en ook in *eco-lodges* kunnen toeristen voor overlast zorgen. Veel nadelen met betrekking tot toerisme zijn simpelweg niet te vermijden. Toch hoopt Emma dat meer mensen zich bewust gaan worden van hun reisgedrag. 'Ik vind absoluut niet dat mensen minder moeten gaan reizen. Er is zoveel te zien en ik denk dat het belangrijk is dat we in aanraking komen met andere culturen en gebruiken. Erkennen dat er veel kleine dingen zijn die we kunnen doen voor minder invasief toerisme is de eerste stap. Pak een keer de trein als je niet per se met het vliegtuig hoeft, steun lokale ondernemers, ga eten bij lokale restaurants of onderneem duurzame activiteiten.' Duurzaam reizen voorkomt schade aan onze bestemming niet, maar maakt het in ieder geval minder. En dat is een stap in de goede richting. ▲

Verloochende principes?

In deze rubriek delen studenten van de Faculteit der Geesteswetenschappen hun ervaringen van uitwisselingen met universiteiten in het buitenland.

Deze maand Mirjam Schipper vanuit **Mexico**.

Tekst /// Mirjam Schipper Beeld /// Winonah van den Bosch

Ik wandel door de stad van taco's en enchiladas, mariachi's en sombrero's. 'Wandelen' kun je het bijna niet noemen, want dat staat voor mij gelijk aan een rustgevende ervaring. Hier scheuren de auto's je voorbij en voel je de smog je lichaam binnendringen als je ademt.

Een licht schuldgevoel overvalt me elke keer als ik vanuit mijn kantoorraam de bergen niet kan zien omdat er een wolk uitlaatgasen boven Mexico-Stad hangt. Begrijp me niet verkeerd, ik ben enorm blij dat ik naar Mexico-Stad geëmigreerd ben. Ik sta bij mijn vrienden bekend als Latijns-Amerikafanaat en wil hier al heel lang wonen en werken. De mensen zijn vriendelijk, er is een enorm aanbod aan kunst en cultuur, en de metro-poolse chaos is iets waar ik erg van kan genieten.

Toen ik in augustus vorig jaar mijn scriptie schreef over duurzame economie, had ik alleen niet verwacht dat ik een half jaar later in de olie- en gasindustrie zou werken in een van de meest vervuilde steden op aarde. Alhoewel, officieel werk ik voor een uitgever

die jaarlijkse overzichten publiceert van de belangrijkste sectoren van de Mexicaanse economie. Ik ben vooral bij de olie- en gaspublicatie terechtgekomen omdat ze daar iemand nodig hadden.

Tijdens mijn studie raakte ik soms al terneergeslagen van de manier waarop duurzame ontwikkeling (niet) tot stand komt. Ik bedoel, hoeveel kun je daadwerkelijk tweebrenge als je tegenstanders bestaan uit mensen die winst en de groei van het BNP boven klimaatbeleid stellen? Of sterker nog, hoeveel kun je met 22.000 elektrische auto's in heel Nederland bereiken tegenover 4.600.000 niet-elektrische auto's in Mexico-Stad?*

Misschien is dit te cynisch. Je moet ergens beginnen, dat is zeker. Dat is in principe ook de verklaring die ik mezelf geef als legitimatie voor mijn werk in deze industrie. Het is goed voor mijn netwerk en cv, en zelfs olie- en gasbedrijven zijn (gedwongen) bezig naar duurzaamheid. Het is eigenlijk heel erg interessant om te zien hoe zij met klimaatbeleid omgaan. Bij sommige cijfers

en uitspraken moet ik even slikken, maar juist die laten zien hoe de realiteit er buiten mijn voorgaande duurzaamheidsbubbel uitziet.

De kennis die ik hier opdoe zou nog wel eens heel goed van pas kunnen komen als ik de olie- en gasindustrie ooit besluit te verlaten. Tot die tijd onderdruk ik het schuldgevoel met (vegetarische) taco's, salsa en een heleboel tequila.

*In Nederland zijn we (terecht) trots op de stijging van bijna 60% van het aantal elektrische auto's tussen 2017 en 2018 (ook al zou je ook de vraag kunnen stellen hoe schoon de energie is die voor de elektrische auto's wordt opgewekt). Echter, sinds het jaar 2000 is het aantal voertuigen in Mexico-Stad toegenomen met 600% (en dat is niet alleen vanwege de populatiegroei). ▲

Zie ook www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/21/sterke-stijging-aantal-volledig-elektrische-auto-s en mexiconewsdaily.com/news/number-of-vehicles-has-soared-600

De Amstel in een nieuw jasje

Zonder de Amstel had Amsterdam niet bestaan. Toch moest de rivier in de jaren 30 ruimte maken voor vernieuwing. Hoe wordt de oorspronkelijke waterloop van de Amstel gebruikt in het Amsterdam van nu?

Tekst /// Vincent Kupers Beeld /// Jan Daalder

Het is al eerder voorgekomen dat de Amstel moeite ondervond bij het afwateren. In het begin van de 12e eeuw kon de rivier nog niet fatsoenlijk haar water kwijt op het waterbekken van Almere en de Waddenzee. Het was daarom vooral een drassig gedoe in het Amstelland. Door de stormvloed in 1170 en 1196 ging Nederland in een korte tijd ingrijpend op de schop. De Amstel plukte de vruchten van deze rampen en kreeg een enorme upgrade.

Het water van de Amstel had opeens een open verbinding met het achterland en de rivier werd een monding die toegang bood tot de splinternieuwe Zuiderzee. Handelaren uit Duitsland konden hierdoor opeens doorvaren naar dit gebied. De Nederlandse boeren zagen een kans om handel te drijven met de Duitsers en vertrokken linea recta naar de oevers van de Amstel. Deze bedrijvigheid heeft ervoor gezorgd dat er een nederzetting ontstond met een naam

die ons allen bekend voorkomt: Aemstel redamme.

De slagader van de stad

In de gloriejaren van de Amstel naderde de rivier nog eenzaam en onafhankelijk de vestingwerken van Amsterdam. Na verloop van tijd was het voor de rivier echter niet meer mogelijk om lekker vrij rond te meanderen. Dit was te wijten aan kanalisatie en de enorme groei van de stad. Waar de Amstel ►

vroeger voldoende bewegingsruimte had, wordt zij nu omringd door de *concrete jungle* van het urbane leven. Hoewel de rivier aardig moest inperken in haar vrijheid, bezorgt zij wel hordes toeristen een onvergetelijke dag. Zij kunnen gelukkig sterven als ze de Amstel en de Magere Brug hebben gefotografeerd. De ooit zo onstuimige rivier is getemd, zonder dat ook maar iemand iets weet van haar ontstaansgeschiedenis.

Om binnen de vestingwerken van Amsterdam te kunnen treden, moest de rivier eerst langs de Regulierspoort. Nadat de poort in 1618 in vlammen opging, besloot het stadsbestuur alleen de westelijke Regulierstoren te herbouwen. Deze toren heeft de tand des tijds doorstaan en is nog steeds te bewonderen op het Muntplein. De westelijke toren, die te herkennen is aan de achtkantige bovenbouw, werd in 1672 omgedoopt tot de Munttoren. In dat jaar was het niet mogelijk om zilver en goud te transporteren naar de muntplaatsen Dordrecht en Enkhuizen, waardoor het wachthuis opeens transfor-

meerde tot een munthuis. De toren zal door zijn naam voor de rest van zijn leven herinnerd worden aan deze gebeurtenis, en zal de geschiedenisboeken ingaan als de toren die indirect betrokken was bij de muntproductie.

Over met de pret

Als de Amstel de Regulierspoort was gepasseerd, drong zij eindelijk het hart van het centrum binnen. Via het Rokin en het Damrak stroomde de rivier het IJ in. Precies tussen deze twee waterlopen bevond zich de Dam, die toen bekend stond onder de naam Middendam. Het plein op de Dam werd door het toenemen van de handel het economische epicentrum van de stad. Deze groei was nooit mogelijk geweest zonder de aanwezigheid van de Amstel. Door de rivier konden de koopwaren vervoerd worden naar de handelaren op de Dam. Op een gegeven ogenblik bleek het niet meer lucratief om per boot de koopwaren te vervoeren. De jaren van lof en eer waren over; de Amstel was aan vervanging toe.

In de jaren 30 werd de Amstel in twee etappes gedempt, ten gunste van nieuwe vervoersmiddelen. Waar oorspronkelijk de Amstel stroomde, bewegen mensen zich tegenwoordig in een voertuig naar keuze. Zelfs de Amsterdamse metro maakt gebruik van de oude rivierbedding van de Amstel. Tijdens de aanleg van de Noord/Zuidlijn zijn 697.235 archeologische vondsten gedaan, waardoor we nog even werden herinnerd aan de geschiedenis van de handelsstad. Aan de oevers van deze rivier is Amsterdam ontstaan en blijft hij zich vandaag de dag ontwikkelen.

De Amstel was destijds de snelweg van de stedelijke infrastructuur dwars door het centrum van de stad. In het Amsterdam van nu bevindt de Amstel zich op een donkere locatie diep onder de grond. Zij heeft zichzelf opnieuw uitgevonden en faciliteert sinds 22 juli 2018 de Noord/Zuidlijn van de Amsterdamse metro. De Amstel is terug van weggeweest, alleen in een nieuw jasje. ▲

‘To zwelg or not to zwelg, that is the question’

Burn-out, stress, faalangst; het moderne leven is niet makkelijk voor de jonge generaties. Een nieuw voorstel van Tim den Besten en Damiaan Denys is om al die emoties te omarmen en eens lekker te zwelgen. Maar zwelgen in het zwelgen lijkt geen goed idee.

Tekst /// Jan Daalder Beeld /// Elliyah Dyson

Monocultuur van vreugde, succes en schoonheid

VPRO-presentator Tim den Besten en Damiaan Denys, psychiater in het AMC en hoogleraar aan de UvA, riepen onlangs in een uitzending van *Jinek* op tot een ‘nationale zwelgavond’. Een avond waarop we even het streven naar perfectie en geluk laten voor wat het is en ons voor de verandering ‘onderdompelen in gevoelens van melancholie, mislukking en ongeluk’. Want dat schijnt, volgens het nieuwste onderzoek in de psychiatrie, gezond te zijn. Die opgekropte negatieve gevoe-

lens moeten er af en toe eens uit kunnen. Het interview bij *Jinek* was meer dan een oproep, het was ook een promopraatje voor de VPRO-uitzending die de week erop op tv te zien was met de treffende naam: *De nationale zwelgavond*.

Natuurlijk is onze monocultuur van vreugde, succes en schoonheid problematisch. Zoals Denys deze herfst in een veelbesproken interview met *NRC Handelsblad* nog zei, is het probleem dat mensen ▶

in rijke landen ‘te veel verwachten van psychologen en psychiaters. En van het leven zelf. We willen tegenwoordig altijd gelukkig zijn. Ons goed voelen. Ons niet vervelen. Lijden is er niet meer bij. Ben je bang? Verdrietig? Eenzaam? Boos? Dat accepteer je niet, je zoekt hulp.’ Volgens hem heeft maar zes à zeven procent van de bevolking écht psychiatrische hulp nodig. Voor het overige deel kan de nationale zwelgavond waartoe hij samen met Den Besten opriep een oplossing zijn: het gros van de mensen heeft genoeg aan een avond bankhangen en eens goed zwelgen in de eigen ongelukkigheid. Impliciet in die redenering is dat die mensen de volgende dag weer aan het werk gaan en niet verder moeten zeuren.

ZWELGEN: ‘HET ONBEHAGEN VAN JEZELF KOESTEREN’

Tegelijkertijd zie je dat het streven naar perfectie een fenomeen is dat de laatste jaren heel veel aandacht krijgt. In alle kranten staan er achtergronden, interviews met psychologen en nieuwe cijfers van onderzoeksbureaus over dit onderschatte probleem. Ook *Babel* heeft er meerdere keren over geschreven, ‘Het ambigue portret van de millennial’ door Gwyneth Sleutel en Karen Zijl en ‘We moeten meer minder doen’ door ondergetekende.

Maar is het nog wel een onderschat probleem als wij worden doodgegooid met artikelen, tv-programma’s en films over het onderwerp? Is de diagnose niet voor een groot deel al de behandeling? Bewustwording is de helft van het werk. We moeten misschien zelfs uitkijken dat dat zwelgen niet de zoveelste schijnoplossing is, een die op de oppervlakte het bestaan dragelijker kan maken, net zoals eerder mindfulness, yoga en sabbaticals als magische oplossing werden geoperd maar vaak slechts doekjes voor het bloeden zijn. En bovendien, is dat zwelgen niet allang gemeengoed geworden? Maar eerst: wat is zwelgen überhaupt?

zwel·gen (zwelgde of zwolg, heeft gezwolgen)

1 gulzig, onmatig eten, drinken: hij zwelgt in al die ruzies, geniet ervan

Deze definitie in de *Van Dale* is niet bepaald verhelderend. Het is dan ook een lastige term, waar iedereen net iets andere ideeën en connotaties bij schijnt te hebben. De connotatie met eten en drinken, is in de context van mentale druk niet erg relevant (al is het eerste voor velen een oplossing voor het tweede). Denys noemt zwelgen ‘het onbehagen van jezelf koesteren’, ‘het genieten van het ongelukkig zijn’. Dat is nadrukkelijk *niet* negatief. Het probleem is namelijk niet dat de wereld moeilijk is of dat onze verlangens verder gaan dan onze beperkingen, maar dat we dat niet kunnen accepteren. Het streven naar ultiem geluk

en daarin tekortschieten is immers iets van alle tijden. Dát is wat Denys en Den Besten met zwelgen willen bereiken: ervoor zorgen dat ongelukkigheid er weer mag zijn. Sterker nog, de pijnlijke kanten van het bestaan, de ongelukkigheid, horen bij het leven, maken het misschien zelfs mooi.

De donkere kanten van zwelgen: social anxiety op Tumblr

Denys stipt in de uitzending van *Jinek* kort de gevaren van het zwelgen aan. Denys: ‘Het mag geen act worden. Als het iets wordt om te vol-
doen aan je eigen individualisme en narcisme, dan gaat het zwelgen zijn doel voorbij.’ Om goed te kunnen zwelgen moet je je overgeven aan het zwelgen, letterlijk en figuurlijk achteroverleunen, \de negatieve gevoelens over je heen laten komen, zonder daar iets mee te moeten doen.

Toch zie je dat sommige mensen erin doorslaan. Door het collectief zwelgen in de gedeelde misère kun je elkaar meetrokken in een negatieve spiraal, die om kan slaan in nihilisme. Dit is iets wat je met name ziet op het internet: in de door jonge meisjes gedomineerde ‘Tumblr-sphere’. Bekend zijn natuurlijk de ‘emo-blogs’ uit de vroege 21ste eeuw waar zelfmoord of zelfverminking verheerlijkt werden. Dát is gelukkig verdwenen, maar daarvoor in de plaats zijn subtielere vormen van leedromantisering gekomen. In de zogenaamde ‘*soft grunge*’-stijl worden het lijden en de moeilijkheden van het bestaan uitgedrukt in zwart-witte, associatieve afbeeldingen met veel regen, vergezeld van uit hun context getrokken, dramatische quotes. Het zijn met name meisjes die op deze blogs actief zijn en het voornaamste onderwerp is hun ‘*social anxiety*’, hun frustraties over de niet-waargemaakte verwachtingen die zij hebben of hadden op het terrein van vriendschap en relaties. De stijl wordt ook wel ‘*sad chic*’ genoemd. Naast deze plaatjes wordt er ook echt gepraat over de problemen waarmee de gebruikers worstelen. Veel gebruikers hebben dan ook veel aan deze open plek om (anoniem!) over hun problemen te praten. In een artikel in *The Guardian* van 19 mei 2016:

‘These communities, which cannot guarantee professional help or alleviate the burdens of people with limited resources to gain care, [can provide] a community for people experiencing illness that is still subject to intense stigma.’

‘DE GULDEN MIDDENWEG TUSSEN ‘WEGDUWEN EN ZWELGEN’

Het gevoel niet alleen te zijn vinden veel gebruikers fijn. Dat kan echter omslaan als het een soort wedstrijd wordt: wie heeft de allerergste problemen? Dat kan een negatieve spiraal veroorzaken; je bent pas echt cool als je de ernstigste problemen hebt. Dat is vooral ▶

gevaarlijk op een forum waar veel onzekere tienermeisjes komen, een enorm beïnvloedbare groep.

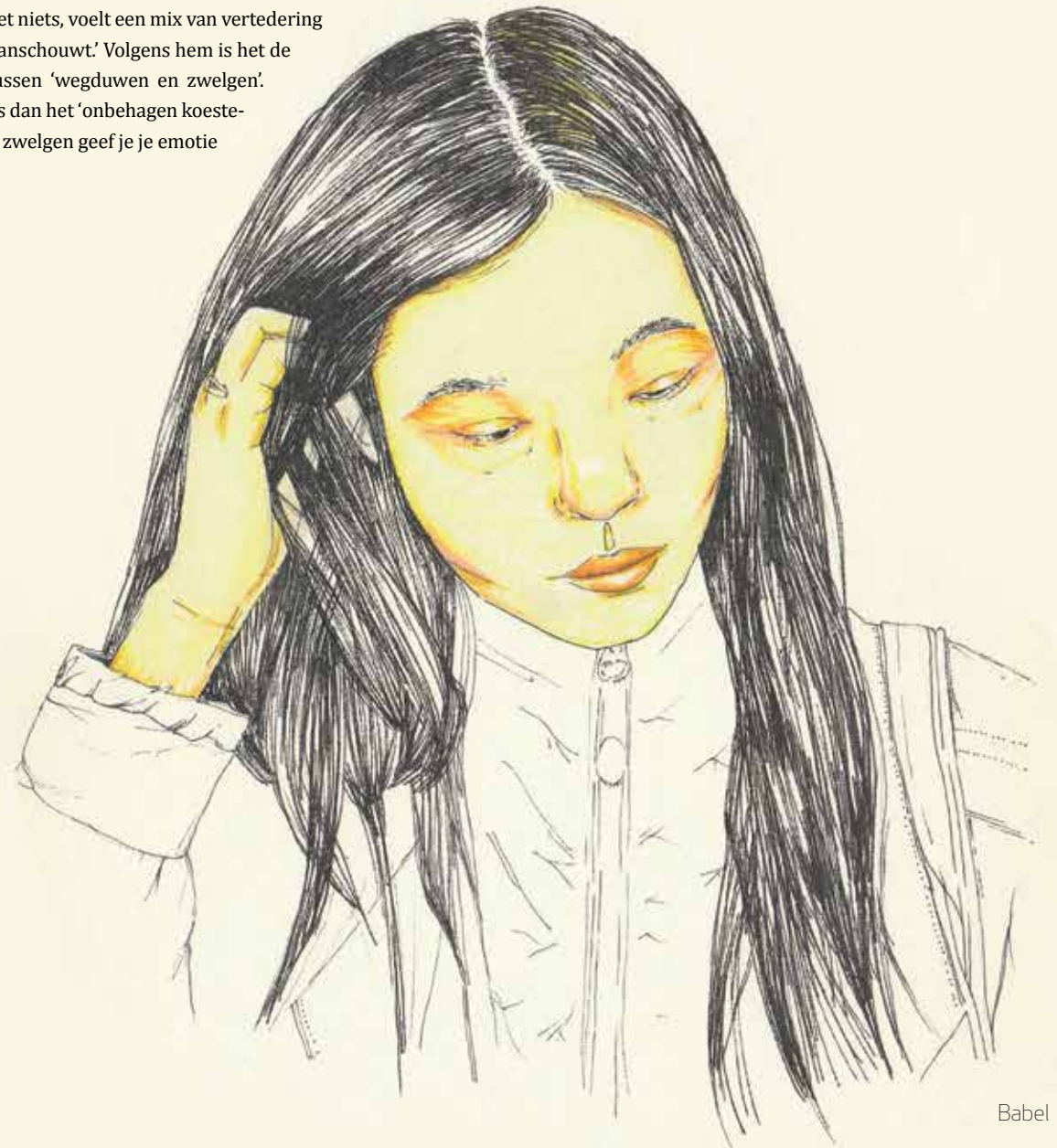
Daarnaast zijn Den Besten en Denys volwassen, in tegenstelling tot de meeste gebruikers van Tumblr. In een artikel van *NRC* over eenzaamheid pleit Gerine Lodder, onderzoeker aan de Rijksuniversiteit Groningen, voor extra aandacht voor de cognitieve ontwikkeling van adolescenten: de denkpatronen die zij ontwikkelen blijven hen hun hele leven bij.

Mildheid

‘Zwelgen’ is, hoe je het wendt of keert, toch een negatieve ervaring: je geeft negatieve gevoelens de ruimte (al ben je daar dan wel weer van aan het genieten). Een andere oplossing, die misschien niet zo snel tot een negatieve spiraal leidt, is die van psychiater Edel Maex. In een interview in *De Volkskrant* zet hij uiteen hoe ‘mildheid’ de beste oplossing is voor alle psychologische moeilijkheden van de moderne mens. Wat is dat precies? Maex: ‘Het gevoel dat de meeste mensen krijgen als ze een kindje van een jaar of 1 zien proberen te lopen, inzakken, opklimmen. Je doet niets, voelt een mix van vertedering en aanmoediging en aanschouwt.’ Volgens hem is het de gulden middenweg tussen ‘wegduwen en zwelgen’. Dat is nogal iets anders dan het ‘onbehagen koesteren’ van Denys. Bij het zwelgen geef je je emotie

ruim baan, terwijl bij het ‘beoefenen’ (bij gebrek aan een betere term) van mildheid, een zekere afstand wordt bewaard tot de emotie.

Natuurlijk stellen Denys en consorten niet voor om van zelfmedelijden een dagelijkse bezigheid te maken. Tim den Besten maakte er één avond van. Maar ik denk dat het risico niet onaanzienlijk is dat dat zwelgen een dagelijkse bezigheid wordt. En als we toch gaan zwelgen, maak het dan geen intense ervaring, maar hanteer enige mildheid. *De nationale zwelgavond* duurde bijna anderhalf uur. Volgende keer misschien twintig minuten? ▲

Babel

Idealen in beeld

Het aantal idealisten onder studenten is altijd al groot geweest. Waar geloven studenten tegenwoordig in, en hoe verwezenlijken zij deze idealen? Robin Bruisje en Guido Haenen vertellen over hun bijdrage aan de wereld.

Tekst /// Sanne Broekhuis Beeld /// Jan Daalder

Haar grootste inspiratiebronnen zijn haar moeder en stiefvader, de Oud-Griekse filosoof Epicurus en de radicale Duitse jarenzestigdenker Herbert Marcuse. Wat zij gemeen hebben? Een wantrouwen jegens de consumptiemaatschappij en een andere kijk op geluk.

Robin Bruisje (24) verontschuldigt zich omdat ze wat later is. Ze was bezig met haar scriptie, in de UB. Daar zit ze elke dag: ze schrijft er, ontmoet er vrienden en maakt er mensen bewust van hun kartonnenbekertjesgebruik.

De waan van consumptie

De scriptie is voor Robin meer dan het sluitstuk van haar studie filosofie. Ze ziet het werk als ‘een pad om het woord te verspreiden’. Aan de hand van het gedachtegoed van Epicurus en Marcuse onderzoekt ze een ideaal van geluk dat

verder reikt dan consumptie – sterker nog: een dat consumptie buitenspel zet.

‘Ik ben opgevoed om te leven vanuit een contra-culturele en duurzame houding’, verklaart Robin haar opvattingen. Ze vergelijkt haar gezin met *De Tofu’s*, een tekenfilmserie over een familie die uiterst ecologisch leeft. ‘We aten thuis geen vlees en er werd streng toegezien op afvalscheiding en water- en energieverbruik. Mijn stiefvader bouwde alles zelf, kleren kochten we zoveel mogelijk tweedehands.’

Hoewel haar ouders niet per se kritisch waren op ‘het systeem’, is Robin dat wel. ‘Ik geloof dat de meeste problemen in de wereld veroorzaakt worden door het kapitalisme en de uitwas daarvan: het consumentisme. We zitten gevangen in een rad van werken en geld uitgeven aan dingen die we niet nodig hebben en die de

aarde vervuilen. Ondertussen buiten we mensen in derdewereldlanden uit. Geloof me, slavernij bestaat nog.’

Kostbare koopjes

De kledingindustrie is voor Robin een belangrijk aandachtsgebied. ‘Kleding is zoiets complex om te produceren. Er gaat een heel proces aan vooraf: het verbouwen, plukken en verwerken van katoen alleen al is een enorm karwei, waar vaak gif en kinderarbeid aan te pas komen. In de H&M zien we alleen een T-shirt voor 5 euro. Die vijf euro’s zijn echt niet de werkelijke kosten. Het is pure vervreemding.’

Als alternatief hanteert Robin het credo *Thrift & Thrive*. Het idee is simpel: kijk wat er al in je omgeving aanwezig is, en hoe je dat kunt gebruiken. Zo struint ze kringloopwinkels af en heeft ze zichzelf geleerd te breien, haken en borduren. ►

Maar vaak ook zet ze nog een stapje verder. ‘Als ik kleding op straat vind, dan kijk ik of het nog in redelijke staat is of dat ik het misschien kan repareren, en dan draag ik het gewoon.’

Robin krijgt vaak de vraag waar ze de tijd vandaan haalt. Dan antwoordt ze niet-begrijpend: ‘Hoe bedoel je? Op zoek gaan naar een mooie tweedehands broek duurt echt niet langer dan wachten voor de pashokjes in de ZARA of urenlang online shoppen.’

Creatie en coöperatie

Thrift & Thrive reikt verder dan de kledingindustrie. Het gaat om het aanmeten van een creatieve en coöperatieve levensinstelling, waarin consumptisme niet langer de bron van geluk is. ‘Epicurus zou zeggen: zoek het plezier en de vervulling in je vriendschappen.’ Die vriendschappen mag je ook best inzetten om iets te verwezenlijken of verwerven, vindt Robin. Zelf volgde ze ooit een kappersopleiding, en nu knipt ze het haar van haar vrienden, in ruil voor bijvoorbeeld een massage.

‘Veel mensen denken: ik moet het zelf kunnen! We leven in een individualistische wereld, lijken voortdurend in strijd met elkaar te zijn. Dat is wat kapitalisme met mensen doet, het veroorzaakt oneindige concurrentie. In werkelijkheid is er helemaal geen strijd; als we samenwerken, zijn we er zo uit.’

Iemand moet het doen

Robin zucht. ‘Ja, ik ben non-stop aan het preken. Maar iemand moet het doen. Op Black Friday organiseerde ik mijn eerste demonstratie. Geweldig was het, dwars door de samengeperste Kalverstraat met onze kleurrijke borden.’ Ook via sociale media hoopt ze tot mensen door te dringen. ‘Niet belerend, want ik ben zelf ook niet perfect. Ik wil net zo goed laten zien hoe moeilijk het soms kan zijn om de juiste keuzes te maken.’

Op enthousiasmerende, inspirerende wijze hoopt Robin bewustzijn aan te wakkeren. Want één ding weet ze zeker: ‘Door een

andere houding aan te nemen – een waarbij samenwerken, elkaar dingen gunnen en dingen creëren in plaats van ze consumeren centraal staan – kan iederéén een positieve bijdrage leveren aan deze wereld.’

Robin staat op. Haar scriptie roept.

Beeld /// Anna Müller

Robin Bruijsje (24) volgt de master Filosofie met als specialisaties Kritische Theorie en Publieksfilosofie. Haar overtuigingen en acties zijn te volgen op Instagram onder @bruijsje.

Het is een van de schadelijkste dingen die we kunnen doen, vindt **Guido Haenen (22)**. Als fervent anti-vlieger surft hij urenlang op internet, op zoek naar de beste treinverbindingen over de hele wereld.

Inmiddels springen de meesten van ons niet zonder twee keer nadenken in het vliegtuig. We zijn ons pijnlijk bewust van de CO₂-uitstoot die onze vliegreis veroorzaakt. Toch merkt Guido nog weinig daadwerkelijke veranderingen in zijn omgeving. ‘Ik hoor mensen vaak zeggen dat het nu eenmaal niet anders kan, of dat de trein zo duur is. Dat mag tot op zekere hoogte zo zijn, maar we kunnen natuurlijk ook onze levensstijl en manier van denken aanpassen. Het is bijvoorbeeld geen ramp om minder vaak op vakantie te gaan.’

14 uur in de trein

De cijfers op de website van Milieu Centraal spreken voor zich: een vliegreis belast het milieu 7 tot 11 keer zoveel als dezelfde ▶

reis per trein. Het verschil is het grootst op een korte reisafstand (minder dan 700 kilometer). De eerste stap is volgens Guido dan ook om onze Europese reizen eens onder de loep te nemen.

‘Ik heb in Bologna gestudeerd. Toen ik in die periode van en naar Nederland reisde, deed ik dat per trein. Mijn vrienden verklaarden me voor gek: 14 uur in de trein tegenover een kleine 2 uur in het vliegtuig! Ja, dat is een flink verschil. Maar waarom vinden we dat erg? Ik geniet van het avontuur van een treinreis, van de wisselende landschappen. Reizen kan zoveel méér zijn dan je enkel van A naar B verplaatsen.’

Denkwijze

Hoe valt minder vliegen te verenigen met onze reislust, met onze nieuwsgierigheid naar verre oorden? Het begint bij bewustzijn, gelooft Guido. ‘Stel prioriteiten en verander je denkwijze. Besef dat je de keuze hebt: wel of niet de vliegreis maken. Vraag je af waarom die verre reis zo belangrijk is – óf die wel echt zo belangrijk is. Neem daarnaast de tijd om naar alternatieve vervoerswijzen te zoeken, struin het internet af, duik in het treinennetwerk van verschillende landen.’

De veelgehoorde reactie: ‘Wat maakt het uit of ik in dat vliegtuig stap, het vliegt toch wel’, weerlegt Guido met gemak. ‘Voor elke

100 mensen die niet vliegen, vertrekt er 1 vliegtuig minder. Ga dan maar eens na hoeveel impact het heeft als mensen massaal besluiten om niet te vliegen. De druppel die de emmer doet overlopen, doet dat alleen maar omdat al die andere druppels ook al in de emmer zaten.’

Net als de tandarts

Als het om vliegen gaat, lijken we het moeilijk te vinden om over de langetermijngevolgen na te denken, merkt Guido op. ‘We poetsen onze tanden en gaan regelmatig naar de tandarts omdat we beseffen dat we anders ooit problemen zullen krijgen. Maar op de een of andere manier vertaalt een soortgelijk besef zich nog niet naar ons vlieggedrag.’

‘Je hoeft geen klimaatmaniak te zijn om je gedrag te willen veranderen’, gelooft Guido. ‘Het is eigenlijk heel simpel. Er zijn politieke partijen die zeggen: we moeten groene maatregelen nemen, maar die mogen niet ten koste gaan van de economie. Ik zou zeggen: we moeten groene maatregelen nemen, juist in het belang van de economie, aangezien die ook lijdt onder een snel opwarmende planeet. Alles is met elkaar verbonden.’

Guido Haenen (22) studeert wiskunde aan de UvA.

Babel, Maandblad voor de Faculteit der Geesteswetenschappen, Spuistraat 134, kamer 2.01F, 1012 VB Amsterdam, babel-fgw@uva.nl

Hoofdredactie
Sanne Broekhuis,
Laura Kelderman

Redactie
Maryse Boonstra,
Jan Daalder, Eva Essers,
Andrea Huntjens, Vincent
Kupers, Karen Zijl

Eindredactiecoördinatie
Jip Mendes

Eindredactie
Birte Carelse, Jill Luites,
Jip Mendes, Helen van der
Reijden, Irene Roemer,
Noa Tims

Beeldcoördinatie
Karen Zijl

Fotografie
Sietske Arnoldus,
Anna Berkhout, Jan Daalder,
Saskia Groenewegen,
Anna Müller, Anne Posthuma

Illustraties
Anna Berkhout,
Anne van Blijderveen,
Winonah van den Bosch,
Dorota Dabrowska,
Elliyah Dyson, Elianne
Koolstra, Imke Chatrou,
Justin Nuij

Webredactie
Max van Zon, Saskia Zwiers

Redactieraad
Sarah Beeks, Lisa van Dijke,
Reinier Kist, Everdien
Rietstap, Thomas Rueb

Vormgeving
Luke van Veen,
www.lukevanveen.com

Druk
drukpartnerszuid
drukpartnerszuid.nl

Schrijven of illustreren voor Babel?
Babel heeft regelmatig plaats voor nieuw schrijftalent, fotografen en illustratoren. Mail ons je cv en recent werk.

Vind ons leuk op
www.facebook.com/
BabelFGW
Volg ons via
www.twitter.com/
BabelFGW
Volg Babel nu ook op
instagram: @BabelFGW

www.babelmagazine.nl

Zie ons archief in op de
UvA-website van *Babel*.
Je vindt ons in de A-Z lijst
van je opleiding.

Beeld /// Jan Daalder

Zusje

Toen ze nog klein was, kwam ze altijd bij mij in bed. 's Avonds, zodat ik haar nog een verhaal kon vertellen. 's Nachts, als ze niet kon slapen en tegen mij aan wilde liggen. 's Ochtends als ze zelf al uren wakker was en wachtte tot zij het tijd vond voor mij om op te staan. Dan sloop ze de gang op, de trap af en deed ze zachtjes de deur open. Haar lijfje wurmde ze door de kier naar binnen en met een grote beweging nam ze een aanloop. Met een plof landde ze midden op mij, haar armen stevig om me heen. Meestal kon ze dan een snauw verwachten, een duw, en soms riep ik dat ze op moest rotten. Luisteren deed ze meestal niet en met haar armen om mij heen geklemd bleef ze liggen tot ik haar

aanwezigheid accepteerde. Hoe lang we bleven liggen werd bepaald door wat we die dag nog moesten doen, en of er lekker ontbijt in huis was. Eitjes en broodjes gezond maakten tien minuten, een boterham met kaas een halfuur. Als ik echt naar beneden wilde gaan, snikte ze 'Nog heel eventjes'. Vaak gaf ik daar gehoor aan. Nog vaker liep ik weg, terwijl zij dramatische kreten liet horen vanuit mijn slaapkamer. Een ontbijt vond ik belangrijker.

Nu liggen we eigenlijk nooit meer zo. Zij heeft haar eigen huis, ik het mijne en logeren doen we eigenlijk nooit, behalve als we weer thuis zijn. Ookal zijn we jaren verder en staan we meestal rond dezelfde tijd op, toch blijf ik altijd net iets langer liggen dan

ik eigenlijk wil. Ik wacht tot ik haar voeten over de gang hoor schuifelen en sluit snel mijn ogen als de deur open gaat. Ik wacht tot ik haar benen sneller hoor bewegen en tot ik een plof op mijn lijf voel. 'Rot op.' Ze blijft vasthouden. Er zijn tosti's vandaag, dus we hebben twintig minuten de tijd. Als ik zeg dat ik moet studeren en dus op tijd weg ga, krult haar lip naar onder. 'Nog heel eventjes.' Ik loop naar beneden, hoor de dramatische kreten vanuit de slaapkamer en ga de keuken in. Even later stap ik de kamer in met een bordje vol tosti's. 'Vandaag eten we ze in bed.'

Tekst /// **Andrea Huntjens**

Beeld /// **Anna Berkhout**

Wit - Char